

LITERATURA

Babler O. F., ADAMA MICKIEWICZA „ZDANIA I UWAGI O LITERATURZE CZESKIEJ“ (Pamiętnik Literacki, 1956, z. 1).

Bąk S., GWARY LUDOWE NA DOLNYM ŚLĄSKU, cz. I. Głosownia, Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Wydział Filologiczno-Filozoficzny, Prace Komisji Filologicznej, t. XV, z. 1, Poznań 1956, s. 129.

Bąk S. NARZECZE ŚLĄSKIE W DZIEJACH JĘZYKA I KULTURY POLSKIEJ (Kwartalnik Opolski, 1955, z. 2).

W części pierwszej (ogólnej) autor omawia definicję narzecza, występuje przeciwko dyskwalifikacji narzeczy jako rzekomo „nieprawidłowych“ wobec języka ogólnopolskiego. Gwara śląska jest pełnoprawnym dialektem polskim, niesłusznie uważanym niekiedy za mieszaninę polsko-niemiecką. Dowodzą tego liczne polskie archaizmy zachowane w pierwotnym brzmieniu (z powodu politycznej separacji Śląska od Polski), zaś germanizmy i czechizmy powtarzające się często na Śląsku pojawiają się także w gwarach terenów położonych na wschodzie Polski, np. na Lubelszczyźnie.

Ergetowski R., NOWINY SZLĄSKIE — WROCŁAWSKI TYGODNIK Z LAT 1884—1886 (Kwart. Opolski, 1956, z. 2).

Autor artykułu omawia dzieje pisma oraz buduje krótkie biografie jego kolejnych redaktorów: pastora Jerzego Badury i spolszczonego Niemca Karola Bema.

Gospodarek T. i Stożek T., GÓRNO-ŚLĄSKIE KÓŁKA FILARETÓW (Kwart. Opolski, 1955, z. 3—4).

Z materiałów archiwalnych autorzy wydobyli dokumenty dotyczące polskiego ruchu młodzieżowego na Górnym Śląsku. W latach 1912—1918 w trzech wsiach powstały „Kółka Filaretów“. Oficjalny ich program podany do wglądu władzom niemieckim zawierał dość mgliste plany oświatowo-moralne. Jednakże zainteresowanie policji niemieckiej świadczy o jakichś zamaskowanych programem celach patriotycznych. Inspirałymi ruchu mieli być — jak przypuszczała policja — polscy studenci z Wrocławia.

Grobelny A., ZAKAZANE POLSKÉ TISKOWINY V RAKOUSKEM SLÉZSKU 1858—1864 (Ślęzsky Sbornik, 1955 z. 3).

Januszewski B. W., WOJCIECH CYBULSKI WE WROCŁAWIU W ŚWIETLE ŹRÓDEŁ (Kwart. Opolski, 1956, z. 1).

Dosyć szczegółowa biografia Cybulskiego z okresu starania się o katedrę filologii słowiańskiej we Wrocławiu odtworzona z jego korespondencji i papierów składanych w związku z tą sprawą w dziekanacie filologicznym.

Kaletka R., LIST Z OPOŁA PISANY W ROKU 1826. Kartka z dziejów języka polskiego na Śląsku (Kwart. Opolski, 1955, z. 3—4).

Autor, obszernie komentując znalezisko, przytacza (z „Pamiętnika Sandomierskiego“) tekst *Mowy polskiej na Szląsku prozą*.

Kolbuszewski S., ECHA ŚLĄSKIE W PISMACH FILOMATÓW (Z cyklu: Motywy śląskie w literaturze polskiej. Prelekcje opolskie) (Kwart. Opolski, 1956, z. 1).

Skrupulatnie zebrano echa spraw śląskich, rozproszone w pismach i korespondencjach filomatów. Szeroko omówiona postać Ślązaka „Cwibaka“, bohatera młodzieńczej sztuki Zana *Gryczane pierożki*, a także mickiewiczowskiego „Dodatku do Cwibaka“. O popularności owego bohatera wśród filomatów świadczy fakt, iż niejednokrotnie pojawia się w ich korespondencji, że często cytują zniemczoną gwara Cwibaka, gwara symbolizującą śląską polszczyznę. Artykuł jest interesujący zarówno ze względu na kompletny chyba zbiór śląskich motywów w pismach filomatów, jak i ze względu na to, że odtwarza nam zakres pojęć o Śląsku — przyznać trzeba niewielkiej — czołówki intelektualnej młodzieży polskiej w dzielnicy najbardziej wówczas oddalonej od Śląska, na Wileńszczyźnie.

K o s z y k S., WYZWISKA, PRZEZWISKA I DOSADNE WYRAŻENIA OPO-LAN (Kwart. Opolski, 1956, z. 1).

Artykuł zbiera oryginalny materiał językowy z zakresu oznaczonego w tytule. Zebrany materiał zestawiono z leksykonem Karłowicza.

K r e j c z i K., ADAM MICKIEWICZ I WALKA NARODOWO-WYZWOLEŃ-CZA LUDU CZESKIEGO (Pamiętnik Literacki, 1956, z. 1).

M a r c z e w s k a - S t a n d o w a E., ODWIEDZINY POLSKIE WE WROCŁAW-SKIEJ BIBLIOTECE UNIWERSYTECKIEJ W PIERWSZEJ POŁOWIE WIE-KU XIX (Kwart. Opolski, 1956, z.1).

Wykaz obejmuje lata 1818—1852; wśród kilkunastu nazwisk jest Linde, Bandtkie, Muczowski.

R o s p o n d S., BADANIA NAD JĘZYKIEM POLSKIM ŚLĄSKA (Kwart. Opolski, 1955, z. 2).

Chociaż autor zastrzega się, że tytuł „nie jest zestawem kompletnej bibliografii językowej“, niemniej jednak zawiera dużo usystematyzowanego materiału z zakresu badań językowych na Śląsku. Gromadzi dane dotyczące stanu dokumentów języka polskiego, zabytków, materiałów i stopnia ich opracowania, zbiera relacje dotyczące języka Ślązaków poczynając od piętnasto- i szesnastowiecznych geografów aż do współczesnych badaczy gwar śląskich. Pomimo pobieżności omówienia, koniecznej w wąskich ramach artykułu, jest on pożytecznym i przejrzystym informatorem naukowym.

R o s p o n d S., ŚLĘZA I JEJ DERYWATY (Onomastica, R. I, Wrocław 1955).

S k u r a A., BIBLIOTEKI WROCŁAWSKIE (Kwart. Opolski, 1955, z. 3—4).

Zarys historii trzech wielkich bibliotek Wrocławia: Uniwersyteckiej, Miejskiej i Kapitulnej, informacje o proveniencji zbiorów oraz o ich losach aż do czasów współczesnych.

S t a t s n y V., MORAVSKÝ DELNICKÝ TISK A MICKIEWICZOVY OSLAVY V 90 LETĚCH MIN. STOLĚTI (Slézsky Sbornik, 1955, z. 3).

S t r u m i ł ł o T. i Witkowski M., MICKIEWICZ — SZYMANOWSKA — OTYLIA V. GOETHE (Przegląd Zachodni, 1956, z. 1).

S u c h o c k i M., ADAM MICKIEWICZ A KSZTAŁTOWANIE SIĘ POLSKIEJ WSPÓLNOTY NARODOWEJ NA ZIEMIACH ZACHODNICH (Przegląd Zachodni, 1956, z. 1/2).

W a n t u ł a J., KSIĄŻKI I LUDZIE. Szkice o wydawnictwach i piśmiennictwie na Śląsku Cieszyńskim, Kraków, 1956.

W i t k o w s k i M., Z POBYTU MICKIEWICZA W BERLINIE (Przegląd Zachodni, 1956, 1/2).

Z a k r z e w s k i B., WROCŁAWSKI „GIAUR“ MICKIEWICZA (Sobótka, 1955, z. 4).

Zestawiła

Maria Hernasowa

Černý V., STAROČESKÝ MASTIČÁŘ (Rozprawy ČAV, 1955, z. 7); (Československý sborník vědeckých prací, d. II — filologie a musikologie). Usp. dr Milan Kudelka, Opawa 1956, s. 1952.

Frinta A., LUŽIČTÍ SRBOVÉ A JEJICH PISEMNICTVI, Praga 1955, s. 239.

Havránek B., K OTÁZCE MEZISLOVANSKÝCH VSTAHU SPISOVNÝCH JAZYKŮ (Slavia, 1955, z. 2—3).

Horálek K., K POČÁTKŮM KNIŽNI VZDELANOSTI U SLOVANU (Slavia, 1955, z. 2—3).

Horálek K., ÚVOD DO STUDIA SLOVANSKÝCH JAZYKŮ, Praga 1955, s. 488.

KNIHOPIS ČESKÝCH A SLOVENSÝCH TISKU OD DOBY NEJSTARŠÍ AŽ DO KONCE XVIII století, díl II, tisky z lat 1501—1800, cz. VI. Praga 1956, s. 625—748.

Krejčí K., DESET LET ČESKÉ SLAVISTIKY OD OKUPACE (Slavia, 1955, z. 4).

Kavuljak A., HISTORICKÝ MIESTOPIS ORAVY, Bratislava 1955, s. 308.

K STĚMU VÝROČÍ ÚMRTI ADAMA MICKIEWICZA (Vestník ČAV, 1956, nr 1—2).

Kujew K. M., REWOLUCJONNATA DIEJNOST NA ADAM MICKIEWICZ PREZ 1848 (Istoriczeski Pregled, 1955, nr 6).

Opelik J., Damborský J., LITERATURA CZESKA UBIEGŁEGO DZIESIĘCIOLECIA (Przegląd Zachodni, 1955, z. 9—12).

Pitterová A., K OTÁZCE JEDNOTY SLOVANSKE KULTURY (Slavia, 1955, z. 2—3).

Sliziński J., E. ORZESZKOWA I G. ZAPOLSKA A CZESI (Przegląd Zachodni, 1955, z. 9—12).

Smykal Z., WYPISY ZE WSPÓŁCZESNEJ LITERATURY CZESKIEJ I SŁOWACKIEJ (1917—1954), Warszawa 1956, s. 258.

Tyl Z., BIBLIOGRAFIE ČESKÉ LINGVISTIKY ZA LĚTA 1945—1950, Praga 1955, s. 362.

Vaclavek B., Smetana R., ČESKE SVĚTSKE PISNÉ ZLIDOVĚLÉ, cz. 1 Pisně epické, Praga 1956, s. 368.

Vajcik P., ŠKOLSTVO NA SLOVENSKU V XVI. STOROČI, Bratislava 1955, s. 178.

Zelenka V., FREDRO A KORZENIOWSKI V ČESKÉ LITERATURE (Slavia, 1955, z. 2—3).

Zestawiła

Barbara Leszczyńska

Angelus Silesius (Johannes Scheffler), GEISTLICHE SINN- UND SCHLUSSREIME AUS DEM CHERUBINISCHEN WANDERSMANN, Basel 1955, s. 96

Książka przynosi wybór wierszy ze znanego dzieła Anioła Ślązaka, które ukazało się w 1657 pt. *Cherubinischer Wandersmann*.

Boeckh J., GESCHICHTE DER DEUTSCHEN LITERATUR IM 16. UND 17. JAHRHUNDERT, Berlin 1955, s. 144 i 192.

J. Boekh poświęca w swojej pracy wiele miejsca pisarzom śląskim XVII w.

Böhme S., GRUNDLAGEN UND METHODIK DER LITERATURBETRACHTUNG BEI KARL MARX UND FRIEDRICH ENGELS, Berlin 1954.

W swej dysertacji S. Böhme zajmuje się twórczością K. Marksa i F. Engelsa pod kątem ich zainteresowań literaturą piękną i omawia metodę, jaką stosowali w pracach z tej dziedziny.

Chodera J., POLSKA I POLACY W TWÓRCZOŚCI GERHARDA HAUPTMANN (Przegląd Zachodni, 1955, z. 7/8).

J. Chodera dochodzi w swoim artykule do konkluzji, że stanowisko G. Hauptmanna do wszystkiego co polskie było negatywne, o czym świadczą zarówno twórczość, jak i wypowiedzi pisarza.

EICHENDORFF — EIN LESEBUCH FÜR UNSERE ZEIT, von Manfred Häckel, Weimar 1955, s. X 453.

Utwory poetyckie romantyka śląskiego Eichendorffa ukazały się ostatnio w kilku wydawnictwach niemieckich.

Eichendorff J. v., AUS DEM LEBEN EINES TAUGENICHTS, Novelle, Berlin 1955, s. 247.

Eichendorff J. v., MEIN HERZ STILL IN SICH SINGET, Eine Ausw. aus d. Lyrik, Stuttgart (1955), s. 106.

Feyl O., DER POLNISCHE NATIONALDICHTER ADAM MICKIEWICZ IM SPIEGEL DER DEUTSCHSPRACHIGEN WISSENSCHAFTLICHEN LITERATUR VON DER VORMÄRZZEIT BIS ZUR GEGENWART. Chronol. Bibliographie zum 100. Todestag des Dichters am 26. November 1955 (Friedrich-Schiller-Universität Jena 1954/55, Gesellschafts- und Sprachwissenschaftliche Reihe, z. 3/4).

O. Feyl, pracownik naukowy biblioteki uniwersyteckiej w Jenie, zestawił bibliografię niemieckich tłumaczeń, opracowań i recenzji dzieł Mickiewicza. O. Feyl nie podaje jednak formatu druków i nie odnotowuje egzemplarzy bibliotecznych, na których opiera swoją bibliografię. Utrudnia to badaczom odnalezienie tych pozycji, a to tym bardziej, że część wymienionych przez Feyla druków należy do unikatów.

GRUNDPOSITIONEN DER FRANZÖSISCHEN AUFKLÄRUNG, Berlin 1955, s. XVI 386 (Neue Beiträge zur Literaturwissenschaft, t. I).

Książka ta zawiera prace kilku autorów, m. in. J. Kuczynskiego i H. Mayera, dotyczące oświecenia francuskiego i jego związków i analogii z oświeceniem niemieckim.

Gryphius A., ABSURDA COMICA ODER HERR PETER SQUENZ. Schimpfspiel in 3 Aufz. Hsg. v. Siegfried Streller, Lipsk 1955, s. 54.

Utwory Ślązaka Andrzeja Gryphiusa, wybitnego poety niemieckiego XVII w., doczekały się w ostatnim czasie kilku wznowień.

Gryphius A., PETER SQUENZ, Schimpfspiel. Abdr. d. Ausg. v. 1663, Halle (Saale) 1955, s. XI 48.

Hermlin S., REDE ÜBER MICKIEWICZ (Sinn und Form, R. VII, 1955, z. 6).

„Mowę o Mickiewiczu“ wygłosił Stefan Hermlin z okazji uroczystości mickiewiczowskich 29 XI 1955 w Berlinie.

Keller O., EICHENDORFFS KRITIK DER ROMANTIK, Zurych 1954, Juris-Vlg. s. 83 (dysertacja).

O. Keller zajmuje się Eichendorffa krytyką niektórych tendencji romantyzmu niemieckiego.

Kofta M., HENRYK HEINE A SPRAWY POLSKIE (Przegląd Zachodni, 1955, z. 7/8).

M. Kofta przeprowadziła ocenę wypowiedzi Heinego dotyczących Polski i Polaków na poszczególnych etapach twórczości pisarza.

Lukács G., PROBLEME DES REALISMUS, Berlin 1955, s. 312.

W NRD ukazało się drugie rozszerzone wydanie znanej pracy Lukácsa pt. *Problemy realizmu*.

Lukács G., SKIZZE EINER GESCHICHTE DER NEUEREN DEUTSCHEN LITERATUR, Berlin 1955, s. 161.

Szkic historii nowszej literatury niemieckiej Lukácsa daje syntetyczne marksistowskie spojrzenie na dzieje niemieckiej twórczości literackiej ostatnich wieków.

MICKIEWICZ — EIN LESEBUCH FÜR UNSERE ZEIT, Weimar 1955, s. VI 554.

W Roku Mickiewiczowskim ukazało się w Weimarze drugie poprawione wydanie wyboru dzieł naszego największego poety.

Maceina A., ADAM MICKIEWICZ ALS DICHTER DES PROMETHEISMUS (Ztschr. f. Ostforschung, 1956, z. 3).

Opitz M., BUCH VON DER DEUTSCHEN POETEREI. Abdruck d. 1. Ausg. (1624) 6. erl. Aufl. Halle (Saale) 1955, s. 77.

Poetyka pisarza śląskiego Marcina Opitza, wydana po raz pierwszy w r. 1624 we Wrocławiu, zaciążyła na niemieckiej literaturze aż do czasów Klopstocka i Lessinga. Głównymi jej postulatami są: walka o język narodowy i wprowadzenie sylabotonizmu do niemieckiej twórczości poetyckiej.

Ranicki M., Z DZIEJÓW LITERATURY NIEMIECKIEJ 1871—1954, Warszawa 1955, s. 370.

Ranicki daje obraz rozwoju i ogromnego dorobku postępowej literatury niemieckiej ostatnich kilkudziesięciu lat. Książka ma charakter popularnonaukowy, jest bogato ilustrowana i zaopatrzona w wykaz wydanych w Polsce Ludowej utworów pisarzy niemieckich, których twórczość omówił Ranicki.

Schumacher E., DIE DRAMATISCHEN VERSUCHE BERTOLD BRECHTS 1918—1933, Berlin 1955, s. 595.

Jako trzeci tom Studiów Historyczno-Literackich, redagowanych przez laureatów nagrody państwowej prof. dra Wernera Kraussa i prof. dra Hansa Mayera, ukazała się ciekawa praca E. Schumachera o dramatach B. Brechta w latach 1918—1933.

Zestawił

Marian Szyrocki